

ת"פ 21851/03/16 - מדינת ישראל נגד י ב

בית משפט השלום בטבריה

ת"פ 21851-03-16 מדינת ישראל נ' ב(עציר)

בפני כב' השופט יריב נבון

20 אפריל 2016

המאשימה

מדינת ישראל

נגד

הנאשם

י ב (עציר)

נוכחים:

מטעם המאשימה: עו"ד נוח רחאל

מטעם הנאשם: הובא באמצעות שב"ס וב"כ עו"ד איתי פרג'ון

החלטה

ההליכים בבית המשפט:

1. בתאריך 10.3.2016 הוגש כנגד הנאשם כתב אישום, המייחס לו עבירות שעניינן איומים; החזקת סכין שלא למטרה כשרה והיזק לרכוש במזיד. בד בבד הוגשה בעניינו של הנאשם בקשה למעצרו עד תום ההליכים. במסגרת הליכי המעצר, התקבלה ביום 17.3.2016 חוות דעת פסיכיאטרית בעניינו של הנאשם, ערוכה על ידי ד"ר ט. זלוז'ין מהמרכז הרפואי לבריאות הנפש "מזור" (להלן: "**חוות הדעת**"), לפיה הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין וסביר להניח כי היה שרוי במצב פסיכוטי בעת ביצוע העבירות, ולכן לא היה בר עונשין.

2. בישיבה שהתקיימה בתאריך 20.3.2016, ומאחר והצדדים לא הגיעו להסכמה באשר להשלכות חוות הדעת בנוגע להמשך ההליכים בתיק, טענה המאשימה כי לנוכח אי כשירותו הדיונית של הנאשם יש להורות על הפסקת ההליכים בתיק ומתן צו אשפוז לתקופה מקסימאלית של 5 שנים. הסנגור טען כי על אף האמור בחוות הדעת, לנאשם זכות לדרוש בירור התיק לפי סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי (להלן: "**חסד"פ**"), ובמידה ובית המשפט יקבע כי הנאשם ביצע את העבירות עליו לזכותו, מכוח הסייג הקבוע בסעיף 34 ח' לחוק העונשין. בהחלטתי מיום 23.3.2016, נעתרתי לבקשת הסנגור לבירור האשמה, מכוח הוראת סעיף 170 לחסד"פ.

3. בפתח הישיבה שהתקיימה בתאריך 27.3.2016, הציגו הצדדים הסדר דיוני אשר ייתר את הצורך בבירור האשמה ושמיעת עדים, כאמור. במסגרת הסדר דיוני זה תוקן כתב האישום, כך שהוראת החיקוק הנוגעת להחזקת הסכין נמחקה, וכן תוקנו עובדותיו בהתאם. לנוכח האמור, חזרה המאשימה על עמדתה לפיה לנוכח חוות הדעת יש להפסיק את ההליכים ולהורות על אשפוזו של הנאשם לתקופה מקסימאלית של 3 שנים, בהתאם לעבירה החמורה ביותר בכתב האישום המתוקן. הסנגור חזר אף הוא על עמדתו לפיה יש להורות על זיכוי הנאשם מכוח הסייג הקבוע בסעיף 34 ח' לחוק העונשין, לאחר שנקבע כי הוא ביצע את מעשה העבירה. באשר למשך האשפוז הדרוש במקרה זה טען הסנגור כי העונש לצידה של הוראת החיקוק החמורה ביותר הינה הרף העליון, ועל בית המשפט לקצוב תקופה לפי רמת הענישה הנהוגה, ובהתחשב בנסיבות המקרה.

4. בהערת אגב אציין כי מפרוטוקול הדיון האמור עולה כי נרשמה הודאת הנאשם במיוחס לו בכתב האישום המתוקן. הודאה זו, אכן נמסרה מפני הנאשם, אשר נקט גישה אקטיבית למדיי במהלך הדיונים בעניינו, הביע עמדתו לפיה אין די ראיות נגדו, עמדה בנוגע למשך האשפוז הדרוש, ואף הודה בכתב האישום לאחר תיקונו. לנוכח גישתו האקטיבית של הנאשם, כאמור, סברתי כי יש לרשום את דבריו אף בהקשר זה, על אף שהודאת נאשם סותרת, לכאורה, את חוות הדעת לפיה הוא אינו כשיר דיונית, ולכן לא ניתן לקבל הודאתו. על אף רישום הודאת הנאשם, לא התקיים בפניי כל דיון באשר לשאלה האם הנאשם ביצע או לא ביצע את העבירות המיוחסות לו, והוא כלל לא הורשע בעקבות הודאתו.

דיון והכרעה :

5. המסגרת הנורמטיבית:

סעיף 34 ח' לחוק העונשין, המעגן את הגנת אי השפיות קובע :

" לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שעשה אם, בשעת המעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו או בשל ליקוי בכושרו השכלי, היה חסר יכולת של ממש -

(1) להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו; או

(2) להימנע מעשיית המעשה."

סעיף 170 לחסד"פ קובע בעניינו של נאשם שאינו מסוגל לעמוד לדיון כך:

(א) קבע בית המשפט, לפי סעיף 6 (א) לחוק לטיפול בחולי נפש, התשט"ו-1955, או לפי סעיף 19ב(1) לחוק הסעד (טיפול במפגרים), התשכ"ט-1969, שנאשם אינו מסוגל לעמוד בדיון, יפסיק את ההליכים נגדו; אולם אם ביקש הסניגור לברר את אשמתו של הנאשם, יברר בית המשפט את האשמה, ורשאי הוא לעשות כן אף מיזמתו מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ב) מצא בית המשפט בתום בירור האשמה, כי לא הוכח שהנאשם ביצע את העבירה, או מצא שהנאשם אינו אשם - שלא מחמת היותו חולה נפש לאו-בר-עונשין - יזכה את הנאשם; לא מצא בית המשפט לזכות את הנאשם, יפסיק את ההליכים נגדו, ורשאי הוא להפסיקם גם לפני תום בירור האשמה. "

לציין כי סעיף 6(א) לחוק לטיפול בחולי נפש, התשט"ו-1955 הינו סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: "חוק לטיפול בחולי נפש").

6. סעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש, אף מסדיר את הדין החל בנושא קביעת דרכי טיפול במצב בו הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין או חוסה תחת הגנת אי השפיות:

(א) הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט סבור, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת היותו חולה, רשאי בית המשפט לצוות שהנאשם יאושפז בבית חולים או יקבל טיפול מרפאתי; החליט בית המשפט לברר את אשמתו של הנאשם לפי סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, יהיה הצו שניתן כאמור בר-תוקף עד תום הבירור, ומשתם או נפסק הבירור והנאשם לא זוכה - יחליט בית המשפט בשאלת האשפוז או הטיפול המרפאתי.

(א1) לא ייתן בית משפט צו לפי סעיף קטן (א) אלא אם כן נוכח כי יש ראיות לכאורה כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שבו הואשם בכתב האישום או שעשה מעשה עבירה אחר המבוסס על אותן עובדות או על עובדות דומות לעובדות שבכתב האישום.

...

(ד1) (1) בית משפט לא יקבע בצו לפי סעיפים קטנים (א) או (ב) את תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי, ואולם יורה בצו על תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי המרבית לפי הוראות פסקאות (2) ו-(3) (להלן - תקופת האשפוז או הטיפול המרבית).

(2) תקופת האשפוז או הטיפול המרבית לא תעלה על תקופת המאסר המרבית; לעניין זה, "תקופת המאסר המרבית" -

(א) תקופת המאסר הקבועה בחוק לעבירה כאמור בסעיף קטן (א1) או (ב), לפי העניין;

(ב) היו כמה עבירות כאמור בפסקת משנה (א) - תקופת המאסר הארוכה ביותר מבין תקופות המאסר הקבועות בחוק לאותן עבירות;

(3) תקופת האשפוז או הטיפול המרבית תימנה מתחילת האשפוז או מתחילת הטיפול המרפאתי על פי צו בית משפט, לפי העניין; בית המשפט רשאי לקבוע כי תקופת אשפוז לפי סעיף 16

יובאו במניין התקופה האמורה. "

יצוין כי סעיפים 15(א), 15(ד), (15ד2) ו - 21א הוספו לחוק טיפול בחולי נפש במסגרת תיקון 8 לחוק (ס"ח 2486 מיום 21/12/14) ונכנסו לתוקף אך ביום 21/6/15.

7. לאחר ששמעתי את טיעוני הצדדים, עיינתי באסמכתאות אליהן הפנו ובאסמכתאות נוספות מהעת האחרונה, סבורני כי הדין במקרה זה עם המאשימה וכי יש להורות על הפסקת ההליכים בתיק מבלי להורות על זיכוי הנאשם, וזאת מהטעמים שיפורטו להלן.

8. ראשית, הוראות הדין הרלוונטיות לענייננו, כמפורט לעיל, אינן מאפשרות זיכוי הנאשם מחמת אי שפיות במצב שבו אף אינו כשיר לעמוד לדין במועד משפטו. הכלל הקבוע בסעיף 170 לחסד"פ הוא כי מקום שבו קבע בית המשפט כי נאשם אינו כשיר לעמוד לדין (דהיינו אי כשירות דיונית), ועל כך אין מחלוקת בין הצדדים - יופסקו ההליכים נגדו. עוד נקבע בסעיף זה כי נתונה בידי הסנגור הזכות לבקש את בירור אשמתו של הנאשם.

9. אלא שאף אם ביקש הסנגור שלא להפסיק את ההליכים ולברר את אשמת הנאשם, כפי שאכן דרש בטרם תוקן כתב האישום, הרי בית המשפט אינו רשאי לזכות את הנאשם אלא רק לאחר שימצא כי הנאשם לא ביצע את העבירה או שאינו אשם, אך לא מחמת היותו חולה נפש. כלומר, בית המשפט אינו יכול להרשיע או לזכות את הנאשם מחמת אי שפיות, אף אם הדבר נקבע בחוות הדעת הפסיכיאטרית. בית המשפט רשאי לזכותו בשל עילה אחרת שאינה אי שפיות, או להפסיק את ההליכים.

10. תנאי לזיכוי של נאשם מחמת אי שפיות מהותית הוא שעשה את מעשה העבירה. עצם קיומה של חוות דעת פסיכיאטרית בה נקבע כי בעת ביצוע העבירה היה במצב פסיכוטי אין בה די כדי לזכותו מאחר ולא ניתן לקבוע, מכוחה של חוות הדעת בלבד, שהנאשם ביצע את מעשה העבירה, תנאי הכרחי כאמור לזיכוי. על מנת שבית המשפט ימצא כי הנאשם אכן עשה את המעשה המיוחס לו, נדרש כי אשמתו של הנאשם תבורר. בשל כך, המחוקק התווה דרך משפטית שאינה כרוכה בבירור האשמה, היא דרך הפסקת ההליכים.

11. הקביעה הנוספת בחוות הדעת לפיה הנאשם אף אינו כשיר לעמוד לדין מהווה מחסום דיוני בלתי עביר בנסיבות העניין. שהרי משמעות הדבר הינה כי לא ניתן לקיים כל הליך דיוני בעניינו של הנאשם, הוא אינו יכול לסייע לסנגורו ואף לא ניתן לקבל עמדתו באשר לקו ההגנה או לטענות אחרות הנובעות מכתב האישום ומחומר הראיות, וודאי שלא ניתן יהא לקבל עמדתו באשר לעצם ביצועה של העבירה המיוחסת לו בכתב האישום המתוקן. במצב זה בו הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין ואינו מסוגל להביע את רצונו ועמדתו באופן חופשי בדבר אופן ניהול הגנתו, יידרשו הצדדים, ואף בית המשפט, בעל כורחם ושלא לצורך, להניח הנחות בדבר רצונו המשוער של הנאשם, חולה הנפש.

12. בהקשר זה נפסק לאחרונה בע"פ 15-04-20663 מדינת ישראל נ' לויאשבילי וע"פ 15-03-49462 מדינת ישראל נ' ניידוב (שני ערעורים שאוחדו, העוסקים בשאלה הזוהה לשאלה שלפנינו) כך:

" משנקבע שהנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין, אל לו לבית המשפט להיכנס בשעריו של ההליך, שאחרת ימצא הנאשם, בסופו של יום, עומד לדין, וזאת חרף אי כשירותו לכך בשל מחלת נפש."

במצב דברים זה אין זה הוגן ומוסרי כלפי הנאשם לברר דינו וספק אם אפשרי באופן מעשי. הנאשם חסר כשירות דיונית ויכולת להבין את ההליך המשפטי ולכן אינו יכול למסור הסכמה מדעת להצהרה לפיה ביצע את מעשה העבירה, באם תישמע מטעם ההגנה (הודאת הנאשם בכתב האישום המתוקן במקרה שלפניי נרשמה, כאמור, אך לנוכח מעורבותו של הנאשם בהליך וכדי לשקף את שהתרחש בדיון, ולא לצורך ההכרעה בשאלת ביצוע העבירות). יפים לענייננו דברי כב' השופט דנציגר בע"פ 7924/07 - פלוני נ' מדינת ישראל, (05/05/2008):

"הנה כי כן, על פי הוראותיהם של חוק הסעד ושל החסד"פ, טרם פתיחת ההליך הפלילי בעניינו של נאשם הסובל מפיגור שכלי, על בית המשפט לבחון האם אותו נאשם הינו בעל כשירות לעמוד לדין אם לאו [ראו גם משה שלגי וצבי כהן סדר הדין הפלילי 216-217 (מהדורה שניה, 2000)]. ההיגיון בבחינת כשירותו הדיונית של נאשם כזה נובע מחוסר הצדק ואף חוסר התועלת שבניהול הליכים פליליים כנגד מי שאינו מסוגל להבינם, אף ברמה הבסיסית ביותר [ראו רע"פ 2111/93 אבנרי נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(5), 133]..."

13. הפסקת ההליכים בשלב זה, בניגוד לזיכוי מחמת אי שפיות, תאפשר לנאשם וסנגורו בעתיד, עת ישתפר מצבו וייקבע כי הוא כשיר לעמוד לדין, לחדש את משפטו ולעמוד על זכותו לנהל הגנתו לפי הבנתו, תוך שיתוף פעולה מלא בינו לבין סנגורו או לחילופין אף להודות באשמה, כפי שעשה בפניי. מכאן סבורני כי הוראת החוק הרלוונטית לענייננו הינה סעיף 170 לחסד"פ, המסדירה הפסקת ההליכים במצב בו הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין, בשעה שבירור אשמתו של הנאשם כתנאי לתחולת סעיף 34 ח' לחוק העונשין אפשרי, רק באם ישוב הנאשם וימצא כשיר לעמוד לדין.

14. המסקנה העולה מכל האמור היא כי בנסיבות הרגילות אין לברר את אשמתו של נאשם שאינו כשיר לעמוד לדין, ובוודאי שאין לזכותו מחמת אי שפיות, כטענת סנגורו. בידי הסנגור לעמוד על זכותו של הנאשם לברר את אשמת הנאשם. יחד עם זאת, בכל הנוגע לנאשם שאינו כשיר לעמוד לדין ואינו מסוגל לנהל כהלכה את משפטו, דרך המלך היא הפסקת ההליכים.

15. מסקנה זו עולה בקנה אחד עם ע"פ 9078/09 פלוני נ' נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו; להלן: "הלכת פלוני"), שבה עלתה שאלה זוהה האם ניתן לקבוע כי נאשם שנמצא בלתי שפוי הן מהותית והן

דיונית, הוא לאו בר עונשין לפי סעיף 34 ח' לחוק העונשין, או שרק ניתן להפסיק את ההליך כנגדו. במקרה פלוני נפסק:

"לכן, במצב הדברים הרגיל, כאשר ההליך נפסק בעקבות אי מסוגלותו של הנאשם לעמוד לדין, ממילא לא מתבררת השאלה אם הנאשם פטור מאחריות פלילית בשל מצבו הנפשי בעת ביצוע העבירה. שאלה זו יכול ותתברר אם וכאשר יחודש ההליך כנגד הנאשם, לאחר שמצבו ישתפר והוא יהיה מסוגל לעמוד לדין. זאת, באשר בהיעדר כשירות דיונית של הנאשם לעמוד לדין, לא יהא זה צודק ולא יהא זה יעיל לנהל הליך פלילי כנגד מי שאינו מסוגל להבין את מהותו של ההליך (השוו ע"פ 7924/07 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 53 לפסק דינו של השופט דנציגר ([פורסם בנבו], 5.5.2008)).

ובקיצור, במצב הדברים הרגיל, כאשר הליך פלילי מופסק בשל חוסר מסוגלות של הנאשם לעמוד לדין, הפסקת ההליך מביאה מיניה וביה להפסקת בירור השאלה אם הנאשם היה חסר יכולת הבנה או יכולת בחירה על פי סעיף 34 ח' לחוק העונשין...

מכאן, שהנחת הבסיס המובלעת בטיעוניו של המערער, כביכול הוא נמצא גם לא אחראי למעשה לפי סעיף 34 ח' וגם לא מסוגל לעמוד לדין, אינה יכולה לעמוד. בפני בית המשפט עמדה אמנם חוות דעת פסיכיאטרית בה נאמר שהנאשם לא היה אחראי למעשיו בעת מעשה ההצתה, אך לא נקבע על ידי בית המשפט כי הנאשם אכן לא היה אחראי למעשיו, וזאת, מאחר שההליך הופסק. בדומה, בעניין ועקנין, כמצוטט לעיל, נקבע כי השאלה אם הנאשם היה אחראי למעשיו בעת מעשה תידון כאשר הנאשם יהיה מסוגל לעמוד לדין ככל שיחודשו ההליכים נגדו."

16. מהלכת פלוני עולה בבירור הכלל לפיו אין לזכות נאשם שאינו כשיר לעמוד לדין מחמת אי שפיות אלא במקרים נדירים וחריגים, כגון כאשר "הדיון המשפטי הגיע לקיצו וכל החומר הונח לפני בית המשפט". מכאן ברור כי אין לזכות נאשם מחמת אי שפיות בשלב הראשוני של המשפט, כאשר כל מה שמצוי בפני בית המשפט הוא כתב האישום המתוקן וחוות הדעת הפסיכיאטרית הקובעת הן את אי כשירותו הדיונית והן את אי כשירותו המהותית של הנאשם. כך הוא המקרה שלפניי. על הלכת פלוני חזר בית המשפט העליון בע"פ 3054/10 מדינת ישראל נ' פלוני (פורסם בנבו), שם הובהר כי אין מקום לזיכוי הנאשם מחמת אי שפיות, אף כאשר הסתיימה פרשת התביעה, כל עוד לא הונח בפני בית המשפט המסד הראייתי הדרוש לקביעה כי הנאשם אכן ביצע את העבירה.

17. הסנגור הנכבד מבסס את טענתו לפיה יש לזכות את הנאשם על רע"פ 2675/13 מדינת ישראל נ' וחנון (ניתן ביום 03.02.2015) (להלן: "פס"ד וחנון"). סבורני כי אין בפס"ד וחנון כדי לשנות את ההלכה שנקבעה בעניין פלוני לפיה רק במקרים חריגים ונדירים, וכאשר המשפט הגיע לסיומו, יש להחיל על נאשם שאינו כשיר לעמוד לדין, את הוראות סעיף 34 ח' לחוק העונשין ולזכותו. בפס"ד וחנון לא רק

שהושלם הבירור העובדתי והמשפט הגיע לסיומו, אלא שאי הכשירות הדיונית עצמה לא נבחנה עד תומה בשתי הערכאות, בטרם נדון העניין על ידי בית המשפט העליון. אציין כי ב - דנ"פ 1237/15 מדינת ישראל נ' וחנון, (05/07/2015)), נקבע מפי כב' הנשיאה נאור כי:

"בענייננו, איני סבורה כי קיימת הצדקה עניינית לקיומו של דיון נוסף. ההשלכות הרוחביות העתידיות של המקרה, משפטיות ומעשיות כאחד, מצומצמות יחסית ומוגבלות למקרים מועטים (השוו לדנ"א DexiaCredit Local 6149/12 נ' שפירא (3.1.2013)) (להלן: עניין דקסיה). מדובר בשינוי סמנטי בעיקרו, פילוסופי כמעט, של אופן סיווג נאשם החוסה תחת סייג אי שפיות הדעת"...
"וידגש-אין בכוונתי לטעון, כי עבור נאשם הסובל מאי-שפיות אין חשיבות לנושא שבענייננו. אין להמעיט מהסטיגמה הנלוות להליך הפלילי ובחשיבות הקיימת עבור נאשם בסיווגו כ"זכאי". אולם, מבחינה מעשית אין לכך נפקות משמעותית, ודאי עבור המשיב בעניין זה, אשר ממילא זוכה מחמת הספק מביצוע המעשה עצמו וממילא לא נתבע בעניינו צו אשפוז. כפי שאמרתי במקום אחר, "הלכה פסוקה וידועה היא כי הליך הדיון הנוסף לא נועד למתן פתרון לשאלות."

מכאן סבורני, כשם שהוחלט בת"פ (מחוזי חיפה) 11950-05-15 מ"י נ' א.פ. ות"פ 6502-03-15 (שלום נצרת) מ"י נ' פארס עליימי, לא פורסם (31/3/15) ואף בפסיקה נוספת מן העת האחרונה (ע"פ (מחוזי מרכז) 20663-04-15 מ"י נ' לויאשוילי ואח', לא פורסם (18/10/15); ע"פ 29866-08-15 (מחוזי חיפה), לא פורסם (15/10/15) - (ביטול זיכוי בהסכמה); ע"פ 14567-05-15 (מחוזי נצרת) מדינת ישראל נ' פרץ (להלן: "עניין פרץ"), כי הלכת וחנון אינה נותנת מענה לסיטואציה במסגרתה מובאת בפני בית המשפט חוות דעת פסיכיאטרית כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדיון וכי מפאת מחלת נפש לא יכול היה להימנע מביצוע העבירה, שכן עסקינן בשלב ראשוני של ההליך המשפטי בו אף הצדדים מסכימים כי מן הדין להורות על צו אשפוז בעניינו של הנאשם ואינם מבקשים בירור אשמתו.

18. תחולת הסייג הפוטר את הנאשם מאחריות פלילית בשל מצבו הנפשי, כפי שטען סנגורו של הנאשם, הינה שאלה שעל בית המשפט להכריע בה, ולא ניתן להכריע בה על סמך חוות הדעת הפסיכיאטרית לבדה. בהקשר זה, מן הראוי להפנות לדבריו של כב' השופט עמית בהלכת פלוני, בפסקה 13 לפסק דינו:

"הגיונם של דברים, שכאשר נאשם לא מסוגל לעמוד לדיון, ההליך כנגדו מופסק וממילא לא מתאפשר לבית המשפט לקבוע כי לא היה אחראי למעשיו בעת ביצוע העבירה. ודוק: בית המשפט הוא הקובע אם נאשם היה אחראי למעשיו, ולכן, לא סגי בחוות דעת פסיכיאטרית הקובעת כי הנאשם לא היה אחראי למעשיו, כמו במקרה שבפנינו. חוות דעת פסיכיאטרית לגבי מצבו הנפשי של הנאשם בעת ביצוע העבירה היא אך ראייה אחת, מני מספר ראיות המובאות בפני בית המשפט לצורך קביעת אחריותו הפלילית של הנאשם בעת ביצוע העבירה. הן

ההגנה והן המאשימה רשאיות לחקור את נותן חוות הדעת ולנסות לקעקע את ממצאיה, אך חוות הדעת אינה ראייה קונקלוסיבית שאין בלתה. הפוסק האחרון בשאלות העובדתיות-משפטיות הוא בית המשפט, ועליו לקבוע אם הנאשם עומד בתנאי הפטור של סעיף 34 לחוק העונשין, באשר הגדרת אי השפיות היא משפטית ולא רפואית, ומחלת נפש במובן הרפואי-פסיכיאטרי של המילה, אינה בהכרח מחלת נפש המקימה סייג לאחריות הפלילית. לכן, ההכרעה בשאלה אם הנאשם נושא באחריות פלילית אם לאו מסורה היא לבית המשפט ולא לאנשי בריאות-הנפש"

19. בעניין פרץ (בפסקה 22 לפסק דינה של כב' השופטת א' הלמן), נאמרו בהקשר זה אף הדברים הבאים:

" אבקש להוסיף בהקשר זה, כי ספק בעיני, האם מוסמכת ההגנה, לעתור בשם הנאשם לזיכוי, על פי סעיף 34ח, בשל מצבו הנפשי, בנסיבות שבהן נקבע כי הנאשם איננו כשיר לעמוד לדין.

סעיף 170 לחסד"פ מאפשר לסנגור לבקש לברר את אשמתו של הנאשם. בקשה כזו, יכולה רק להיטיב את מצבו של הנאשם, שכן בית המשפט, המברר את ההליך, רשאי לזכות את הנאשם, אם שוכנע שאין הוא חב בפלילים שלא מחמת היותו חולה נפש ולא בר עונשין. בכל מקרה אחר, עליו להפסיק את ההליך. קרי, הליך בירור כזה, שנעשה בעת שהנאשם איננו כשיר לעמוד לדין, יכול להסתיים רק בזיכוי משנמצא כי לא הוכח במידה הנדרשת בפלילים כי ביצע עבירה.

החוק לא מאפשר לסנגור לעתור לזיכוי הנאשם מחמת מצבו הנפשי והסיבה לכך מובנת. קביעה כי הנאשם זכאי, מחמת היותו חולה נפש, חוסמת את דרכו של הנאשם לבקש בעתיד, לכשיוטב מצבו, לברר את אשמתו. דרישת הסנגוריה, בהיבט זה, מריעה את מצבו של הנאשם, אשר יאלץ "להסתפק" בזיכוי מחמת אי שפיות."

20. בהתאם להוראות סעיף 15(א1) לחוק טיפול בחולי נפש על בית המשפט לקבוע קיומן של ראיות לכאורה בטרם מתן הוראה בגין צו אשפוז או טיפול מרפאתי בעניינו של נאשם מפאת היעדר כשירותו לעמוד לדין. בהסכמת הצדדים למתן צו אשפוז בעניינו של הנאשם שלפניי ללא בירור אשמתו, זה העותר להפסקת ההליכים וזה העותר לזיכוי, ואף לנוכח ההסכמה הדיונית לתיקון כתב האישום, לרבות הודאת הנאשם במיוחס לו בכתב האישום המתוקן כפי שנרשמה בפרוטוקול הדיון, יש משום הסכמה מכללא לקיומן של ראיות לכאורה לצורך הוצאת צו זה כאמור בסעיף 15(א1) לחוק. הקביעה בגין קיומן של ראיות לכאורה עונה אמנם על דרישת המחוקק בתיקון 8 לחוק טיפול בחולי נפש אך בוודאי אינה יכולה להוות תחליף לבירור אשמתו של הנאשם, שם דרושה מידת ההוכחה הנהוגה במשפט הפלילי מעבר לכל ספק סביר.

21. הוראת בית המשפט בגין הפסקת ההליכים ומתן צו לאשפוז הנאשם לפי סעיף 15(א) הינן הוראות זמניות, במיוחד נוכח הוראת תיקון 8 לחוק טיפול בחולי הנפש אשר הסדיר אופן חידושו של ההליך והגביל משך תוקפו של צו זה. בכך אף נשמרה זכותו של נאשם לדרוש בירור אשמתו עת תוסר המגבלה הקיימת בנוגע לכשירותו הדיונית.

22. לנוכח האמור בחוות הדעת לפיה הנאשם אינו מסוגל וכשיר לעמוד לדין וכי אין מקום לברר אשמתו של הנאשם בשלב זה, **אני מורה על הפסקת ההליכים בתיק זה על פי הוראת סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי, זאת מבלי להורות על זיכוי של הנאשם בדין.**

תקופת האשפוז:

23. ב"כ הנאשם טען כי על בית המשפט לקצוב תקופה קצרה לצו האשפוז, בהתאם לרמת הענישה הנהוגה, שכן עסקינן בעבירות שאינן ברף חומרה גבוה, ואם ההליך היה מתקיים כסדרו, סביר להניח כי לא היה מוטל על הנאשם מאסר בפועל כלל.

24. הגם שאיני סבור כי קטגורית יש לקבוע בכל מקרה כי יש לפסוק תקופת האשפוז המקסימלית הקבועה בחוק בהתאם לעבירות השונות, אלא ניתן לשקול במקרים המתאימים תקופה שונה בהתחשב בעיקרון הסבירות ובזכויותיו של חולה הנפש עליהן יש להגן ביתר שאת, הרי שלא מצאתי במקרה זה כי יש לקבוע תקופה קצרה מהעונש המקסימלי (3 שנות מאסר).

25. מתן צו האשפוז אינו בבחינת עונש אלא נועד על מנת להגן על הנאשם, על מנת לסייע לו במאבקו במחלת הנפש ממנה הוא סובל ועל מנת להגן על הסביבה (וראו את רע"פ 2060/97 וילנצ'יק נ' הפסיכיאטר המחוזי, פ"ד נב (1) 697). אינטרסים אלו לא יכולים להיות מוגבלים בזמן והנאשם יסיים את אשפוזו כאשר ימצא שלא נשקפת ממנו מסוכנות לזולת.

26. מתקשה אני למצוא את הקשר לו טוען הסנגור בין תקופת האשפוז לבין חומרת העבירות בהן מואשם הנאשם; ייתכן מצב שבו עסקינן בעבירות קלות ובכל זאת מצבו הנפשי של הנאשם יחייב אשפוז ארוך ואף מצבים בהם העבירות חמורות, לרבות עבירה של רצח (אשר לצידו מאסר עולם חובה), אשר יצדיק אך אשפוז לתקופה קצרה ביותר, עד לשיפור במצבו של חולה הנפש - הנאשם. קביעה אפריורית של תקופת האשפוז המירבית תתכן בנסיבות מסוימות, אך סבורני כי ברוב המקרים יש להותיר הכרעה זו בידי הגורמים המקצועיים המוסמכים, לרבות הוועדה הפסיכיאטרית המתכנסת אחת ל- 6 חודשים ודנה בעניינו של חולה הנפש המאושפז.

27. מכך, אין מתחייבת המסקנה כי תיקון מס' 8 האמור הרע בהכרח את מצבו של חולה הנפש ולכן תקופת האשפוז המרבית הקבועה בחוק הנה "גבול גזרה" עליון בלבד. זוהי התקופה החוקית המרבית

בה ניתן להחזיק את החולה באשפוז פלילי. עם זאת ניתן לשחררו קודם לכן. הוועדה מוסמכת לפי סעיף 28(ב) להורות על שחרור טרם התקופה המרבית, תוך שעליה לשקול לעניין זה, בין היתר, את סיכויי שיקומו, נסיבות העבירה בגינה אושפז, עברו הפלילי והתקופה שחלפה (סעיף 28(ב)) לחוק לטיפול בחולי נפש, לפי הסיפא לסעיף 28(ה) שחרור זה יכול להיות טרם חלוף התקופה המרבית). שיקולים אלו מכניסים ממד של מידתיות (ובחינה של נתונים סובייקטיביים) לתקופה המרבית שנקבעה.

28. לא למותר לציין, כי סוגייה זו העוסקת בפרשנות המילים "תקופת האשפוז או הטיפול המרבית לא תעלה על תקופת המאסר המרבית", כאמור בסעיף 15 ד 1 לחוק טיפול בחולי נפש, תלויה ועומדת כיום בבית משפט העליון וממתינה להכרעת המדינה באשר לנחיצות תיקון חקיקה בעניין זה (ראה דברי כב' המשנה לנשיאה השופט א' רובינשטיין בע"פ 6365/15 **מדינת ישראל נ' רוני גולן** (מיום 16.11.2015)). מאחר וטרם ניתנה הכרעת בית המשפט העליון בסוגיה זו, מן הראוי להיצמד להוראות החוק ולקבוע כי תקופת האשפוז אף במקרה זה הינה בהתאם לתקופה המירבית הקבועה לצד העבירה החמורה ביותר מבין העבירות המיוחסות לנאשם בכתב האישום המתוקן, דהיינו עד 3 שנות מאסר.

29. סוף דבר:

בהתאם להמלצה בחוות הדעת הפסיכיאטרית והאמור בסעיפים 15(א) ו - 1 לחוק טיפול בחולי נפש, אני מורה על הפסקת ההליכים בעניינו של הנאשם. ניתן בזאת צו אשפוז בעניינו של הנאשם, אשר תוקפו לתקופה מירבית של שלוש שנים וזאת החל מיום אשפוזו.

הנאשם יוחזר באמצעות שב"ס לבית החולים הפסיכיאטרי בו אושפז.

אני מורה על מינוי הסניגוריה הציבורית לייצוג הנאשם בפני הוועדות הפסיכיאטריות שיתקיימו בעניינו.

המזכירות תעביר העתק החלטה זו לפסיכיאטר המחוזי.

ניתנה והודעה היום י"ב ניסן תשע"ו,
20/04/2016 במעמד הנוכחים.
יריב נבון, שופט